

Reactie op het Besluit toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte.

Als je het Besluit leest vraag je je af hoe het mogelijk is dat de regering zo bruut het enthousiasme over de ratificering van het VN-verdrag de kop heeft ingedrukt. Het besluit is vooral een weergave van de angst dat er teveel van de samenleving wordt gevraagd: het is allemaal teveel moeite en te ingrijpend en het kost teveel geld. Het resultaat van deze angst is voorzichtigheid, vaagheid en vrijblijvendheid. Want welk beroep er ook op toegankelijkheid wordt gedaan, de partij die daarom wordt gevraagd krijgt volop de kans aan maatregelen te ontkomen. Het besluit draagt de argumenten gewoon aan. De vragende partij komt in het besluit nauwelijks aan bod. Jawel, uitsluitend in het jaarlijkse bestuurlijke overleg (artikel 5), alsof het niet om dagelijkse ongemakken en ongenoegens gaat waar mensen met een beperking tegenaan lopen. Zaken waar mensen met een beperking heel concreet op kunnen wijzen, kunnen vragen om aanpassingen en in veel gevallen suggesties voor verbetering kunnen aandragen. Maar....

Er was een tijd dat er op diverse terreinen redelijk concrete zaken op papier stonden. Daar konden belanghebbenden een beroep op doen, sterker zelfs: zij werden vaak direct betrokken bij de opzet en uitwerking van gewenste maatregelen. Het vormde de basis voor het werk van gehandicaptenorganisaties en platforms en was een hulpmiddel voor lokale belangenbehartigers om overheid, maatschappelijke instellingen en bedrijfsleven te wijzen op de toegankelijkheidsproblemen en de mogelijke oplossingen. Niet ideaal allemaal maar toch.... Langzamerhand zijn echter landelijke richtlijnen afgebouwd en mede door bezuinigingen is het werk van plaatselijke, regionale en landelijke belangenbehartiging – inclusief scholing en ondersteuning – gefrustreerd en bijna geheel afgebouwd. Decentralisatie en bezuinigingen maakten het werk voor gehandicapten en hun organisaties bijna onmogelijk. Je had geluk als er in jouw gemeente nog een antenne bij beleidsmakers en politici was voor jouw algemene of meer specifieke belang. Het lijkt er echter steeds meer op dat medewerkers bij overheden en maatschappelijke instellingen steeds vaker op eigen houtje bedenken wat goed is voor mensen met een handicap of chronische ziekte. Belangenbehartiging wordt niet altijd gewaardeerd of op waarde geschat, zelfs niet om draagvlak te versterken. In de toelichting van het besluit wordt op onderdelen gesproken over overleg met (vertegenwoordigers van) de doelgroepen. Het besluit zelf spreekt daar helaas niet over.

Het besluit is daarmee in feite een afronding van dit proces van afbouw van directe betrokkenheid van de doelgroepen. Het mag misschien een wonder heten dat er op diverse terreinen belanghebbenden de moed niet hebben opgegeven, dat er nog steeds overleg is en resultaten worden geboekt. Het is een wonder dat uiteindelijk het VN-Verdrag door Nederland – weliswaar als een van de laatste landen - is geratificeerd. Eerder ondanks dan dankzij de successievelijke kabinetten, van welke signatuur dan ook. Het besluit spreekt over voorzieningen van eenvoudige aard. Ik mis in het besluit enige definitie van dit begrip en vooral de in het amendement Van Dijk gevraagde uitwerking van dit begrip. Voorkomen zou moeten worden dat een voorziening al te snel bestempeld wordt als niet of minder eenvoudig en derhalve niet wordt aangebracht. Laat ook hier de behoefte in relatie tot aard en mate van een beperking leidend zijn en niet de ontsnappingsweg, die nu breed opengezet wordt. Laten beleidsmakers ook maar eens er vertrouwen in hebben dat veel mensen met een handicap – vaak daartoe gedwongen – ruimschoots ervaring hebben met het treffen van eenvoudige en praktische oplossingen en niet per definitie uit zijn op dure oplossingen. Wat dat betreft straalt het besluit eerder wantrouwen dan vertrouwen uit.

Het besluit spreekt nauwelijks over de belangen van de mensen met een beperking. Het besluit heeft alleen oog voor de organisaties waaraan gevraagd wordt met de algemene toegankelijkheid rekening te houden. Als dit maar geen onevenredige belasting oplevert, niet te ingrijpend is, voldoet aan het nut voor personen met een handicap of chronische ziekte in het algemeen en weinig kosten met zich meebrengt. Als nu eens aan mensen met een handicap of chronische ziekte zou worden gevraagd hoe onevenredig zij belast worden, hoeveel een maatregel voor hen en anderen oplevert en hoeveel kosten zij maken om de ‘nadelen’ van de beperking te compenseren? Of met andere woorden, laat de regering de vraagstelling omkeren en kiezen voor het belang van de mensen met een beperking of chronische ziekte. Het besluit zou er anders uitzien en meer aansluiten bij de letter en de geest van het VN-verdrag.

Volgens het besluit monitort de minister initiatieven en resultaten. Mede door de vaagheid en vrijblijvendheid is het de vraag welke betekenis deze activiteit heeft. Welke sancties zijn er en op

welke manier en op grond waarvan worden deze toegepast. In het besluit wordt ruimte gelaten om een voorziening niet aan te brengen en wordt – overigens voorzien van een tenzij bij onevenredige belasting – gesproken over een gaandeweg toegroeien naar algemene toegankelijkheid. Maar wat betekent gaandeweg? Nergens in het besluit worden aanbieders van toegankelijkheid of monitorende minister aangespoord tot enige haast, integendeel. Wat vandaag niet kan, wanneer dan wel? Over een jaar, binnen de kabinetsperiode, over 20 jaar? Het ongemak of het lijden voor een gehandicapte of chronisch zieke kan dan weleens uitzichtloos worden.

Toegankelijkheid is in de bedoeling van het VN-verdrag erg breed. Het is niet alleen toegankelijkheid van gebouwen, openbaar vervoer of de openbare ruimte maar ook tot informatie. Veel communicatie en informatie wordt tegenwoordig gewisseld langs digitale weg en steeds meer contact tussen overheid en burgers en tussen dienstverleners en bedrijven speelt zich via websites af. Als burger heb je bijna geen andere keuze. Met dit besluit wordt geen enkele druk gelegd op het belang van toegankelijke communicatiekanalen. Als in de toelichting het probleem wordt verengd tot vergroting van teksten en meer contrast wordt duidelijk dat de opstellers geen flauw benul hebben van de eisen die aan toegankelijke websites moeten worden gesteld. Het is dan ook geen wonder dat slechts een zeer klein gedeelte van (semi-)overheidswebsites voldoen aan de toegankelijkheidseisen. Veel mensen met een handicap of een chronische ziekte – maar ook ouderen – zijn voor voorzieningen, uitkeringen etc. afhankelijk van hun contact met overheid en instellingen. Maar als er geen enkele voorwaarde gesteld wordt inzake toegankelijkheid.....? Voor mensen met een visuele beperking en/of een auditieve beperking betekent dit besluit met de zogenoemde criteria van eenvoudig, weinig ingrijpend, weinig kosten en gaandeweg een ontkenning van een wezenlijk probleem. De overheid zou daarom op dit punt heel wat ambitieuzer moeten en minimaal eisen moeten stellen aan de bouwers en onderhouders van websites, te beginnen die van de overheid zelf.

4 november 2016

Ad van der Waals